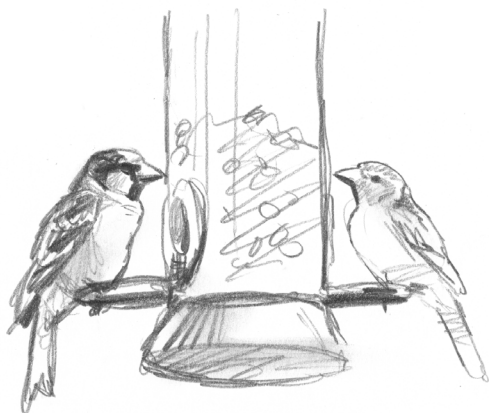

GERARD OUWENEEL

Vogelaars zijn romantici

70 verhalen over

70 jaar vogelaarsbestaan

KNNV Uitgeverij

Inhoud

Proloog	6
In quarantaine I <i>Raamvogelen</i>	11
In quarantaine II <i>Jolandas terrassmelleken</i>	14
Wiek en Sneb	17
Lichte kringetjes	21
Rouwkaart	24
Dordts NJN-logboek	28
‘Niks beters te doen, jongens...?’	32
Somer	35
Marker Wadden	39
Boomvalkenglorie	42
Ontbijtperikelen	46
Pelgrimage	48
T-shirt	51
Brandganstsunami	54
Guozzeflappen	58
Spijtoptanten	62
Pandemonium	68
Havik als kortebaanzwemmer	73
Vogelklasparty	75
Achteruitkijkspiegels gevraagd	78
Voederverbod	82
Eliminatie ‘megamuizen’	85
Roodborstjesbeleid	88
Opstootje	92
Midwintertelling	96
Tuinvogeltelling	99
’n Unicum	102
Haagse spreuwennachten	105
Bokjeshunkering	109

Bokjeshosanna	113
Senegal I <i>Vale gieren intocht</i>	116
Senegal II <i>Djoudj</i>	121
Senegal III <i>Droomervaringen</i>	124
Senegal IV <i>l'Île de Gorée</i>	129
Senegal V <i>Living on the edge</i>	132
Picathartes	138
Estaca de Bares	141
Shearwater crisis	145
Vlissingse emoties	148
Big Four	151
Dagje Hompelvoet	154
A3	158
Galatea	161
Pauzelschap	166
Vogelboulevard	170
Verkeerde keuzes?	173
Fotokeuze	176
Wolven	179
Fata morgana	183
Grielfiel	186
Grauwe franjepoot!	190
Michelin mannetje	193
Heiligland	195
Roodkopklauwier	199
Tour du Nord	203
Kustweg	207
Visarendberichten	211
Bijenoorlog	215
Landelijke Dag	218
Tij en Blik	221
Zeemol	224
Natuurhuis	228
Webcams	232
Schavuitentrio?	235
Ontgoocheling	239
Roofvogelvervolging	242
Valkenhospitaal	246
Wereldreiziger	249
Vrijheid	252
De favorieten	256

T-shirt

Al jaren ga ik ten minste tweemaal per week sporten. Niet omdat ik sportief ben, maar op aanraden van de Maasdamse fysiotherapeut. Om dreigende malheur aan een knie tegen te gaan adviseerde hij destijds sportschoolbezoek. Met die knie ging het op de duur toch mis. Toen echter hadden de visites aan het fitnesscentrum zich metterwoon in mijn systeem gevestigd. Die uren fitnesssen gaan wel ten koste van vogelrondjes in het Oudeland van Strijen, op de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen of de APL-polder. Excuses voor deze onbeduidende aanzet. Maar u moest er even doorheen om in te voelen hoe een nieuwjaarshanddruk leidde tot een gesprekje over roodhalsganzen.

Het in de periferie van 's Gravendeel gelegen fitnesscentrum is nogal eens in het nieuws. Fitnesssers kunnen vanuit de grote, met allerlei *Star Wars*-achtige apparaten gevulde sporthal uitkijken over Nieuw Bonaventura. Al zwoegend en transpirerend op zo'n loopband doe ik dat, zulks in de hoop dat de akkers toch nog leuke vogels in petto hebben als compensatie voor door weggevallen excursies gemiste soorten. Soms een buizerd, eens een blauwe kiekendief en ook eenmaal een beflijster zijn het resultaat. Eén zomer slaagde ik erin om, vanaf de loopband, in een belendend bosje een sperwerhuis houden te lokaliseren. Uit de rond de sportschool staande populieren klinkt vaak de lachroep van een groene specht. Geleidelijk aan werd ik mij ervan bewust dat het spechtengeschater voor ten minste tweeërlei uitleg vatbaar was...!

Maar al bij al zijn de waarnemingen toch te karig om aan een 'loopbandvogellijst' te beginnen. Trouwens, al jaren houd ik geen enkele lijst (meer) bij. Wél mijn dagboeken! De medesporters staren bijna per definitie gefascineerd naar het loopband-dashboard. Daarop geven allerlei ondoorgronde-

lijke digitale metertjes de geleverde lichaamsprestaties aan. Ik doe dat dus niet en kijk naar buiten.

Na opnieuw in het nieuws te zijn geweest, had op een ochtend het sport-schoolmanagement alle inmiddels vertrouwd geraakte apparaten plaats laten maken voor andere. Het duurde even eer ik met dit *Star Wars II*-instrumentarium overweg kon. En, een tweede nieuwigheid: na die wisseling had men de nieuwe apparaten zodanig geplaatst dat de gebruikers nog alleen het zaalgebeuren kunnen overzien. Een latere herplaatsing bracht daar gelukkig weer verandering in.

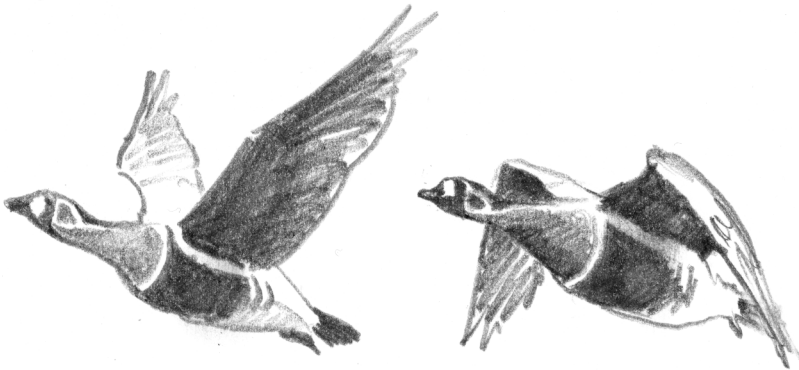
Het naar binnen gerichte panorama ervoer ik als minder boeiend, temeer omdat ik toen vanaf nabij ingescherpt ging krijgen hoezeer mijn prestaties achterbleven bij die van veel sportcollega's. Bij hen bevonden en bevinden zich ook dames, hetgeen de pil visueel wat vergulde. Omdat deze verhaaltjes worden geacht te gaan over vogels en, een beetje, over vogelaars zal ik niet ingaan op details. Op eentje na. Hier is-ie.

Bij de damescategorie collega's bevond zich iemand aan wie ik meende te merken dat ze zich bewust was dat, wanneer ze door de sporthal schreed, menig blik haar volgde. Enfin, u begrijpt wat ik bedoel. Mijn contacten met haar beperkten zich tot een hoofdknik of een korte groet. Tot kort na Nieuwjaar 2018. Toen wij beiden wisselden van zo'n *Star Wars II*-toestel passeerden we elkaar. Ik stak een hand uit vergezeld van de nieuwjaarswens. Die retourneerde ze waarbij ze, met de vraag 'wat is dat', tegelijkertijd naar de afbeelding op mijn T-shirt wees. Die ochtend had ik mijzelf uitgedost met een shirt met een roodhalsgansafbeelding, een kledingstuk dat ik een paar jaar eerder kocht in Elista, de hoofdstad van Kalmukkië, waar een conferentie was van de GSG, de Goose Specialist Group. Op deze bijeenkomst kwamen roodhalsganzen veel aan bod, zowel tijdens de conferenties als in het veld bij de excursies. Degenen die mijn geschriften een beetje volgen kunnen weten dat roodhalsganzen wat bij mij losmaken. Dus dat T-shirt kocht ik toen. Op nieuwjaarsdag hadden zoon Hajo en ik langs de Molenweg in het Oudeland van Strijen naar een fraai adult exemplaar zitten kijken, zodat een zielknijper ongetwijfeld een verband kan leggen tussen die Oudelandse roodhalsgans en mijn T-shirtkeuze.

Ik vertelde de dame over roodhalsganzen en over dat fraaie exemplaar in het Oudeland. 'Waar is dat', vroeg ze. Dat ze dat niet wist viel me een beetje tegen, zij het dat ik niet uitsluit dat ik ten aanzien van de Hoeksche Waardse

geografie eenzijdig ben gericht op plekken waar vogels te vinden zijn. Dus geduldig zette ik uiteen waar het Oudeland van Strijen ligt. Toen vroeg ze: 'Zit-ie daar in zijn eentje?' Ik legde uit dat haar suggestie correct was maar dat hij wel tussen andere ganzensoorten zat. Dat antwoord schoot kennelijk tekort. Ze wees priemend richting het tafereel op mijn borstkas met de kanttekening dat op die afbeelding een troepje roodhals ganzen te zien was. Dat viel niet te ontkennen. De ontwerper van het tafereel had op de achtergrond wat vliegende exemplaren gezet, vogels die zich boven een Siberisch landschap verplaatsen.

Ik wilde best mijn roodhalsgansbetoog voortzetten, maar meende te bespeuren dat ze het zo genoeg vond. Even later zat ieder van ons in een ruimtevoertuig. Niettemin rangschikte ik het gesprek bij de positieve openingen van 2018. En ik heb ook nog T-shirts met een afbeelding van een reuzenalbatros en van een apenarend in de kast liggen. Dus wie weet, wordt vervolgd.

Bokjeshosanna

Kregen vogelaarmakers genoeg van gezeur over mislukte bokjesescapades? Dat zou best kunnen en alsdan is ze dat niet kwalijk te nemen.

Begin april mailde Sander Elzerman dat hij de vorige dag bokjes had aangetroffen op een terrein op de hoek Smeetslandsedijk met de Ogierssingel in Rotterdam-Zuid. Voor Bureau Stadsnatuur had Sander dat terrein onderzocht op natuurwaarden. Vandaar de bokjes. Over natuurwaarden gesproken! Sprakeloos zat ik naar Sanders mail te kijken. Bokjes in hartje Rotterdam-Zuid! Nota bene op minder dan twee kilometer van de plek waar ik opgroeide, dus vlakbij mijn ouderlijk huis. Bij de Smeetslandsedijk, zo'n 65 jaar geleden de scheiding tussen Rotterdam en het platteland. Voor ons Vreewijkse knulletjes ook de grens tussen polderavonturen en straatspelletjes.

Sanders terrein meende ik te kunnen plaatsnemen. Stellig ging het om de wijk Smeetsland, een locatie waarop 500 woningen stonden, gebouwd kort na het bombardement van Rotterdam van 14 mei 1940, om dakloos geworden gezinnen onderdak te bieden. 'Noodwoningen' dus, hetgeen ze ook uitstraalden. Ondanks dat de bouwsels als tijdelijke behuizingen waren bedoeld, stonden ze er zeventig jaar. Omdat in Smeetsland een schoolvriendje en een tante woonden, kwam ik er nogal eens over de vloer. Toen de gemeente Rotterdam besliste dat het niet langer kon met die noodwoningen en ze wilde slopen, ging een bewonerscomité zich tegen het sloopplan verzetten. Dat protest haalde het niet. Ik las die historie toen ik, als voorbereiding op de door Sander aanbevolen bokjesexpeditie, naar 'Smeetsland' googelde. Wikipedia vermeldde zelfs dat er, na de sloop, nogal eens vogelaars op het terrein rondliepen. Sander had dus geweten waar hij moest zijn, hetgeen ik trouwens van Sander gewend ben.

De volgende ochtend op de Smeetslandsedijk kwamen de herinneringen

bij karrenvrachten op mij af. Dáár stond een ooievaarsnest, waarvan ik vanaf mijn vroegste jeugd een netvliesbeeld meedroeg van een op dat nest staande ooievaar. Dat het geen waandenkebeeld was kreeg ik pas onlangs bevestigd, bij het zien van een rond 1940 gemaakte foto van een heuse ooievaar. Dáár, achter de Buitendijk, broedden steenuilen. In die sloot gingen wij met schepnetjes stekelbaarsjes en zeeltjes vangen.... het poëem van Nicolaas Beets in diens *Camera Obscura* over de jongenskiel. Bij de door Beets bezongen zaligheid die de kiel de jonge dragers zou bezorgen kan ik wel kritische kanttekeningen plaatsen. Maar dit terzijde.

Toen ik Smeetsland betrad moest ik denken aan Singapore. Op weg naar Australië voor een vierwekelijkse vogelreis, bleven wij op 11 september 2001, inderdaad op 'nine eleven', een etmaal in die stad over. Daar zijn vogelgidsen die inspelen op 'stopover birders' en aanbieden deze langs de ornithologische heerlijkheden van Singapore te loodsden. Vanuit Nederland had ik die vogelsoorten sightseeingtrip geregeld. Die pakte lucratief uit. Aan het eind van de middag, toen wij al dik over de honderd soorten hadden gezien, vroeg onze man of er nog tijd en belangstelling was voor *painted snipes*, goudsnippen dus. Nou, die was er, in hoge mate. Na weer een snelle rit door Singapore kwamen we terecht op een naargeestig ogend industrieterrein dat volstond met van die schoenendoosbouwswel die ook het Nederlandse landschap gaan domineren. Tussen die hallen resteerde een onbebouwd, deels wat vochtig ogend terreintje. Nadat we het een paar stappen waren ingegaan, ging de eerste goudsnip al op. En daarna nog meer. Het was een fraaie finale. 's Avonds op Changi Airport zagen we bij het inchecken op nieuwsmonitors wat er zich die dag in New York had afgespeeld, taferelen die niet bijzonder inspireerden om aan boord te gaan. De volgende ochtend in het Australische Port Darwin kregen wij het 'nine eleven' drama breed uitgemeten.

Smeetsland was heel wat groter dan het goudsnippenterreintje in Singapore. Sander had geadviseerd me te richten op een vochtig terreindeel achter een areaal pitrus. Dat deed ik, zij het vooralsnog zonder resultaat. Daarom besloot ik het terrein rond te lopen. Er waren geen hondenuitlaters, een categorie wandelaars waarover Sander had gemaild dat die Smeetsland ook apprecieerden – kennelijk was het hondenspitsuur nog niet begonnen of al voorbij. Vogels waren er wel: de onvermijdelijk rondpatrouillerende kleine mantelmeeuwen, een opvliegende kievit die twijfelde of hij al dan niet alarm zou slaan, een stel witte kwikstaarten en van nesten afschuivende meerkoeten.

Ik was het gebied al driekwart rond en nog geen bokjes. Toen bange voor-gevoelens het aanvankelijke optimisme begonnen te verdringen gingen links en rechts een paar watersnippen op. Opvliegende watersnippen kunnen aangeven voor bokjes op de goede weg te zijn, gelijk dorstige woestijnreizigers bij het ontwaren van een paar palmen beseffen dat ze een oase kunnen naderen. Nu of nooit, dacht ik, ondanks dat naar mijn oordeel van een eersteklasbokjesterrein nog weinig sprake was. Deed de stedelijke entourage rondom mijn geloof temperen?

Toch begon ik de zich voor de kaplaarzen uitstreckende meters bodem zorgvuldig te scannen. Geen bokje, althans, ik vermocht er niet eentje te ontdekken. Prudent vooruit schuifelend vloog er ineens vlak voor mijn voeten eentje op, zoals dat bij bokjes behoort. Mijn bokje volgend zag ik hem snel weer invallen, ook conform de in bokjeskringen heersende mores. Daarmee was ik dubbel blij want niet graag had ik hem door mijn toedoen boven de huizenmassa rondom zien verdwijnen. Ten prooi aan niet te becijferen sentimenten verliet ik het vochtterreintje. Eén bokje was genoeg en verdere verstorning wilde ik vermijden.

Teruglopend naar de Smeetslandsedijk had ik veel te verwerken. Om er eentje te zien had ik twee winters alle mogelijke droomterreintjes afgezocht, althans, ideale bokjesbiotoopjes naar mijn smaak. Niets. En dan nu eentje in hartje Rotterdam-Zuid! Op het netvlies begon een film te draaien van vroegere bokjes, ook die van het Zweedse Foteviken, waarbij natuurlijk nog een ander beeld opdook...! Van de weeromstuit nam ik de retourroute naar Maasdam via Tuindorp Vreewijk, de wijk waarin ik opgroeide. Optimistisch gestemd vond ik de wijk nog helemaal Vreewijk en werd het geen 'looking for old memories' ritje.

Bij de ochtendkoffie in Maasdam vond ik een kleintje distillaat als extra-tje wel kunnen!

Heiligland

Desgewenst kunt u bij een bezoek aan ‘De Gevulde Broodmand’ in de Kleine Houtstraat in Haarlem zelf ervaren dat de firmanaam geen loze belofte is. Deze eetgelegenheid is niet alleen ruim voorzien van alle denkbare broodartikelen maar ook tot het plafond gevuld met de zoetigheden waartegen gezondheidswerkers ons bewogen waarschuwen. Indien u zich daar toch te goed gaat doen kijk dan, tussen het nuttigen van delicatessen door, naar dat plafond. Daar staat te lezen:

*Wij krijgen de zegen van boven met de ‘Dood’ voor ogen
En Het Heiligland In Zicht*

Bijkomend van een zaterdagochtend vol ongepaste haast maar met een aangename ontknoping had ik, met vier dierbaren, in ‘De Gevulde Broodmand’ al het een en ander gegeten en gedronken toen ik de bewuste zin las. De belevissen tijdens de gepasseerde uren en eigenlijk al in de voorbije dagen vond ik treffend weergegeven in die tegen het plafond geschilderde zin over ‘Het Heiligland’. Mijn tafelgenoten beaamden de overeenkomst volmondig, in hun geval letterlijk en figuurlijk. Hier het verhaal.

De waarnemingsite meldde al dagenlang een Pallas’ boszanger in een binnenparkje van de Haarlemse wijk Heiliglanden. Die melding zorgde voor onrust, temeer omdat een vogelaar had vermeld dat hij de vogel schitterend had gezien, een via toegevoegde foto’s bevestigd buitenkansje. Pallas’ boszangers zijn kwikzilverig beweeglijk en plegen zich op te houden in het dichtst van het struweel, waardoor ze met hun heerlijkheden niet te koop lopen. Ze kunnen voor een goudhaan en, gemakkelijker, voor een bladkoning worden aangezien. Maar hun gele kruinstreep en vooral het kokette gele

stuitje helpen ons tot de diagnose Pallas' boszanger te komen. Met dat gele stuitje springt hij verhullend om, alsof de vogel benauwd is voor ongepaste blikken. Alleen tijdens de insectenjacht krijgen we van dat stuitje soms een glimp te zien. Het overgrote deel van die paar Pallassen die jaarlijks onze natie aandoen verschijnt in het najaar, wanneer de struiken waar ze doorheen schichten nog dicht bebladerd zijn. Vandaar dat de Haarlemse Pallas' mij extra onrustig maakte. Immers, in het vroege voorjaar is alles nog kaal, waardoor ze zich dan aardig moeten blootgeven.

Pallas' boszangers zijn hier dus zeldzaam. Hun broedgebied begint achter de Oeral en loopt door Siberië heen tot aan de Zee van Ochotsk, in de buurt waarvan ik bij de stad Magadan ooit in een vallei stond met her en der zingende Pallassen. Die herinnering, de kans op een exemplaar zonder verhullend loof en de mogelijkheid dat deze best mijn laatste Pallas kon zijn, droeg stevig aan de onrust bij. Afgezien van een door een dichte vlier op de Maasvlakte flitsend vogelcontourtje dat medevogelaars hadden aangeprezen als een Pallas' boszanger, zag ik de laatste, inclusief geel stuitje, alweer vijf jaar geleden, in december 2014 bij het Poyangmeer in China. De van vele markten thuis zijnde Doortje Dallmeijer fotografeerde ze toen van kortbij. En goed!

De eerste Pallasbedevaart mislukte. Toen Els en ik zondagmiddag 7 april uit Zuiderwoude vertrokken had ik, en passant, voorgesteld nog even langs Haarlem te gaan. Gewend aan ornithologische tussendoortjes tijdens onze sociale uitstapjes, keek Els van die suggestie niet op. 'Ja, ik zag al dat je je verrekijker meenam', voegde ze mij toe.

Aan de rit naar Heiliglanden kwam een TomTom te pas. Dankzij die ook voor vogelaars prijzenswaardige vinding arriveerden wij een kleine drie kwartier later in het parkje, waarin een groepje collega's druk stond te praten. Dat was een veeg teken. Want indien de vogel in zicht of alleen maar te horen was geweest, hadden die medepallaspelgrims in allerlei verstarde discouhoudingen richting het ontluikende voorjaarsloof staan turen. Bij het gezelschapje bevonden zich Gerard Oreel en Atzo Nicolai. Gedrieën delen wij een verleden in Zeist, bij de Vogelbescherming, zodat er genoeg gespreksonderwerpen waren. Maar geen Pallas', ondanks dat die 's morgens nog was gemeld. Na een uur ging het richting Maasdam. De geest was echter uit de fles. Mocht de Pallas' nog een paar dagen in dat Haarlemse parkje uithouden, dan wilde ik nog een poging doen.

De dagen nadien verliepen niet zonder spanning. De meldingen gingen door maar uitsluitend tijdens de ochtenduren. 's Middags zweeg hij en wist de vogel zichzelf kennelijk ook fysiek te verdonkeremanen. Wilde ik kans maken dan zou ik er dus 's ochtends heen moeten, een uitstapje met fileconsequenties. Ik had kleindochter Somer ingelicht. Zij is, ondanks haar dertien jaren, al goed thuis in de in vogelaarskringen heersende mores. 'Ik wil hem ook zien', was haar stellige reactie geweest.

De polaire koude van zaterdag 13 april inspireerde niet om erop uit te gaan. In Maasdam kwam die ochtend het bestaan dan ook vertraagd op gang. Tegen tien ging de telefoon. Het was Somer. Zij had, met inzet van een overredingskracht waaraan karaktertrekken van haar astrologische teken Leeuw krachtig hadden bijgedragen, een zaterdagprogramma opgesteld: 'Opa', was haar statement, 'de Pallas' is weer gemeld. Wij gaan er met z'n drieën heen en zullen er over drie kwartier zijn. Indien jij ook komt, zoeken wij hem alvast op'.

Twintig minuten later waren wij op weg. Els had bij het vernemen dat haar nageslacht vanuit Zuiderwoude een Pallasbedevaart naar de Haarlemse Heiliglanden zou ondernemen, direct ingehaakt. De ochtendkoffiecatering met toebehoren serveerde ze al rijdend uit. Achter het stuur zat ik te rekenen. Stel dat de Pallas' het voor die dag opnieuw rond twaalfen voor gezien zou houden, dan zou het krap worden: vijfkwartier naar de Haarlemse Heiliglanden, daar een parkeerplek zoeken, hetgeen op zaterdagochtend niet zou meevallen, en dan nog eens de wandeling naar het bewuste parkje.

Mede als gevolg van een verkeersomleiding was die planning te optimistisch. Al royaal na twaalfen zwoegden wij in sukkeldraf langs de Gasthuisvest, een tempo dat boven dat van de flanerende Haarlemmers lag en het resultaat was van een streven tot behoud van enig decorum, het ongemak van stramme ledematen en vooral van haast. Want het door mij gecalculerde sluitingsuur van het dagelijkse Pallasoptreden was al gepasseerd.

Wat hijgerig arriveerden wij in het binnenparkje, waar Somer en haar ouders ons vreugdevol en met opgestoken duimen begroetten, ten teken dat het met de Pallas' goed zat. De vogel liet zich voorbeeldig bewonderen, waarbij uit de batterij aanwezige vogelaars en fotografen nu en dan een koortje van 'ochs-en-achs' opsteeg indien hij in de bomen tijdens de insectenjacht even een houding aannam die onbelemmerd zicht bood op zijn uiterlijk, inclusief stuitje.... de zegen van boven. Weliswaar had ik niet 'de

Dood' voor ogen gehad maar wel had er een wederom mislukte Pallastocht bedreigd.

Koffie en lunch lokten. Bij het afscheid voegde een van de medewaarnemers mij toe: 'Leuk, een zo in vogels geïnteresseerde kleindochter'. En hij vertelde over een zoon die niets in vogels had gezien. Na ons bezoek was 'De Gevulde Broodmand' minder gevuld. Toen Els en ik zo'n twee uur na onze gehaaste aankomst terugliepen langs de Gasthuisvest naar de geparkeerde VW zag ik, al vanaf de overkant, dat het portierraam van de VW open stond... vergeten dicht te doen na het gehaaste gewurm om de auto in de krappe parkeerplaats te manoeuvreren. Alles zat nog op zijn plaats, zelfs de TomTom.

Leuke stad Haarlem. En dat Heiligland doet zijn naam alleszins eer aan.

